

Rozprávanie Jozefa Šlauku

Narodil sa 28. novembra 1941 v Trstenom, v starom dome – drevenici pri Haluškovcoch. Matke Oľge rodenej Momkovej pomáhala pri pôrode Evka babka Krajčová, pôrodná asistentka, manželka Petra Krajčího. Otec Ľudovít Šlauka bol vyučený šuster (obuvník). Remeslo na malej dedine však nevynášalo, tak robil ako železničný robotník. Po 2. svetovej vojne sa stal štátnym cestárom. Mal na starosti cestu z Liptovského Mikuláša dom Jalovca. Staral sa o vtedy štrkovú cestu od hotela Európa, cez staré rampy (na mieste dnešného nadchodu ponad železnicu, ľudovo schody), Mútnik, Trstené, popri mlyne cez Jalovčianku a popri Jalovčianke poza Bobrovec na most, a do Jalovca. Štrk na vysýpanie cesty vozili z Bobroveckého kameňolomu, neskôr zo Svidovského. Bobrovecký štrk bol vápencový, primoc mäkký. Vozili ho gazdovia (Haluška), ktorých zorganizoval cestár a zaplatil štát. Opravoval ich už cestár s neodmysliteľnou lopatou. Kosenie priekop popri ceste umožnilo chovať jednu kravu, a teliatko, lebo vlastné polia by ju neuživil. Predtým rodina chovala na mlieko kozu. Cez zimu staval cestár zábrany proti závejom a odpratával sneh. Najhorší bol betónový most do Jalovca. Ten vždy zafúkalo. Tam bolo treba najskôr ísť odpratať sneh. Keď už chodil autobus vychádzal otec z domu ráno o pol piatej. Jozef bol tretím dieťaťom v rodine. Najstaršia Oľga je v Bratislave, Elena na Podbrezinách. Mária je teraz v Zubrohlave v ústave pre mentálne postihnutých. Asi v troch rokoch dostala zápal mozgových blán, ktoré zanechali následky. Po zákroku na chrbtici ostala ešte čiastočne ochrnutá na ľavú stranu. Rodičia sa o ňu starali, kým žili a manželia Šlaukovci do roku 2003. Jedno prvenstvo v dedine mala rodina vďaka maminmu bratovi Jozefovi Momkovi z Bratislavy. V 1947. roku doniesol prvé elektrické sviečky na vianočný stromček.

Jozef chodil do Štátnej ľudovej školy v Trstenom 1. až 5. ročník. Práve vtedy odčlenili starších žiakov do školy v Bobrovci (5.-8. ročník). On tam absolvoval 6. 7. a 8. V Liptovskom Mikuláši chodil do Jedenásťročnej strednej školy (teraz Gymnázium). Po troch rokoch a maturite šiel študovať učiteľstvo na Pedagogický inštitút v Martine. Štyri roky sa pripravoval na výučbu prírodopisu a telesnej výchovy. V 1964, roku začal učiť v Dlhej nad Oravou. Na základnej vojenskej službe prešiel Martin, Prešov, Levice a Nítru ako veliteľ automobilovej čaty. Vrátil sa znova na Oravu, lebo mal vážnu známosť v Trstenej. Učil v Novoti. Požiadal školského inšpektora o byt. Jediná voľná garzónka bola v Hladovke. Tu nakoniec učil deti 36 rokov. Dvadsať rokov bol zástupcom riaditeľa školy. Do dôchodku odišiel v roku 2003 a vrátil sa na Trstené.

Oženil sa v 1967. roku. Jozef Šlauka z Trsteneho si zobral Štefaniu Trstenskú z Trstenej. Dcéra Erika sa narodila v roku 1970. Vydala sa za Dušana Štefanisku. Učí a býva v Liptovskom Mikuláši. Syn Miloš, narodený 1974, bol veľkým priaznivcom motoriek. Na svojej červenej Gilere 125 precestoval Európu. V roku 1999 sa stal Majstrom Slovenska v športovej mototuristike.

Vyrastať po vojne znamenalo pomáhať po škole pást, kosiť. I tak ostal čas na hranie. V humne u Kelov hrávali staršie deti v nedeľu divadlo pre tie mladšie. Dva klátiky a doska boli divadelnými sedadlami. Julo Haluška, Helena Šlauková, Jano Kelo, Marta Krajčiová zabávali deti svojimi predstaveniami. Hrať sa dalo v ktoromkoľvek humne aj skákaním zo šopy do záčinu (z výšky 3-4 m do sena), “o krytky” bola naša schovávačka. Kúpať sa chodili na Jalovčianku. Spravili si “hataň”, prehradili riečku hrádzou z kamienka, prekladanými plástami trávy. S loptou sa hrávali “o štáty”. Od lopty bolo treba odbehnúť, kým hráč pri lopte nezavelil štát. Potom si vybral štát, ktorý loptou triafal. Za presnú mušku mal bod. Štáty získavali body a vypadávali z hry. “Poďme sa kampať pílusom o stenu”, volali zväčša

dievčatá. Hádzali loptou o stenu 10 krát jednou rukou, 10 krát druhou. To bolo za jeden bod. Popod koleno zase ľavou i pravou za dva body. Hádzalo sa od chrbta i otočený od steny. Samozrejme loptu bolo treba vždy i chytiť. Najviac bodov mala zostava hod odzadu, otočka o 360 stupňov a chytenie pílusu. Hokej hrávali na Jalovčianke alebo na barine oproti zvonici, či na barine, pod dančíkovie záhradou. Korčule na prichytenie k topánke kľúčom (gvint'áky) volali šlicuhy. Z koreňov, či konárov vystrúhané hokejky. Puk i kúpnu hokejku mal Laco Brziak. Neraz nadával spoluhráčom, že mu ju oškúľali. Sánkovali sa a lyžovali. Lyže boli domácky vystrúhané. Parádne boli jaseňové s pupkom na špici (akási drevená guľička na špici, rozrážala hlbší sneh), ktoré robil pán Krajčí - kolár.

Na zábavy chodili mládenci do okolitých dedín. Pri vode bývali majálesy. Kruhový "parket" obkolesili jelšami vyzdobenými stužkami. Ihličím vysypali kruh. Cez prestávky ešte ihličie dosýpali. Značné boli zábavy v Žiari. Tradícia kázala trsianskym mládencom ísť zo Žiaru bosý. Hádám poslední dodržali tento zvyk Robo (Miloslav) Haluška a Jozef Šlauka: "Bolo to v októbri a nad ránom už pekne primrzalo. Vyzuli sme topánky, ale proti mrazu sme si nechali ponožky. Celkom sme ich zodrali." Estrády robili v kultúrnom dome mládežníci v ČSM (Česloslovenský zväz mládeže) i 3-4 do roka. Keď kúpili do Kultúry gramofón, chodili si mladí v nedeľu poobede zatancovať pri platniach. Mladí sa nielen zabávali. Brigádovali pri zveľad'ovaní obce i na družstve pri senách a mlátení. Prácu pri mláčačke obstáli obvykle mladí.

"Na Laništiach mávali guláš požiarnici. Varil ho Eduard Gajanec a neskôr Fabian Brziak. Jurko Krajčí polieval pálenku, ale my sme sa akosi nedostávali do nálady. Možno to zapríčinil dobrý masný guláš. Rozhodli sme poliať dve poldeci každému za sebou. Ani to nepomohlo. Museli sme každý vypiť tri podeci v rade aby sa rozprúdila zábava.

Kronikára zaujímal zrod zrazov rodákov na Košarisku: "Vybrali sme sa jeden augustový deň ja, Milan Krajčí a Robo Haluška na kolibu. Niesli sme si chlieb, slaninu a litrík vína. Večer sme sedeli pri ohníku, zajedali slaninu chlebom a popíjali vínko. Mesiačik dával večeru kúzelnú atmosféru. Pozerali sme do Liptovskej kotliny a nachádzali zhľuky svetielok – dediny. Je to škoda, že túto nádheru v lone prírody nevidia aj iní." To bolo v 1968 roku. "Vrstovníci sme sa vídali vlastne len cez prázdniny. Každý niekde študoval. Pracovalo a učilo sa aj v sobotu. Keď sme prišli na nedeľu domov, bolo treba byť s rodinou a už poobede cestovať do školy. Vytiahnuť mladých na Košarisko, stretnúť sa tam, porozprávať ako sme prežili ten rok. Na prvom zraze rodákov nás bolo zo 30-40. Neskôr začali chodiť hore i starší. Koliba bola na rozpadnutie. Špáry medzi drevami. Prefukovalo. Hlinená podlaha, ohnisko. Pred prvým stretnutím opravili sme strechu, rozšírili prične, z bývalej syrárne, vykopali odpadové jamy. Najväčšiu zásluhu na tom mal Robo Haluška."

Kolibu neskôr rozšírili i dopredu, výklenok nad vchodom, opatрили pecou, utesnili špáry. Keď začali niektorí tráviť v kolibe Silvestra (Robo, Plávka...) pristavali vzadu dreváreň, aby bolo suché drevo. Prihodili sa i mnohé humorné veci. "Jeden ročník prikvitli hore Česi. Milan Krajčí ich privítal zhurta a veľmi vážne: Aj v Zákrute to hlásili i v novinách Liptov vyšlo, že tu je zraz Trst'anov. Chudáci turisti sa ospravedľňovali, že nepočúvajú Zákrutu. My ostatní sme sa už nemohli zdržať smiechu a ponúkli sme im obvyklý pohárik na privítanie. Bol aj medzinárodný ročník, keď prišli štyria Angličania. Chceli len prespať. Dohodli sme sa rukami-nohami, uložili ich ako kláty vedľa seba, i keď koliba bola plná. Ráno si robili anglické raňajky. Sendvič, maslo, džem. Jaro Repa im s úsmevom nadával, že to nemôžu takto. Najprv museli hostia vypiť po deci rumu a potom jesť chlieb a slaninu. Keď šli chodníkom na Baníkov, my sme už schádzali z Ráztoky. Dlho sa lúčili, nevedeli ako by sa

nám poďakovali za pohostinstvo. My, učítelia, sme museli byť týždeň pred koncom prázdnin v škole, tak sme zo 4 krát šli z Košariska dole o polnoci. Uprostred tmy nás poriadne vyľakal zrazu krik zo všetkých strán. Dostali sme sa doprostred nočnej hry tábora, čo býval na ľavom brehu Jalovčianky. Jeden zraz nás v piatok vystrašil medveď. Šli sme už spať. Vyčúrať, dámy vľavo, páni vpravo. Odrazu trielil Rišo (Nemec) od čistiny s krikom medveď. “Videl som v tej tme uši.” Zariglovali sme sa v kolibe a potichu počúvali. Naozaj bolo z čistiny počuť akoby štyri tlapy. Ráno sme vyšli na čistinu a tam stálo indiánske típi a okolo pobiehalo čierne psíča. Indiáni z českých zemí prišli hore v noci, to bol náš medveď. V nedeľu si sťažovali, že sme im spevom celú noc odháňali duchov hôr.

Na zrazoch sú zaužívané zvyky. Patrí sa doniesť fľašku pálenky, či vína. Častovanie má na starosti polievačka, ktorá vie komu čo, koľko a či ešte naliať. Dlhé roky zastávali túto ostatnými obľúbenú funkciu Viera Krajčová, Jarka Mikulášová, Gabika Gežíková (neskôr Mydliarová). Je aj pravidlo, kto nemusí vyniesť hore fľašku: Ten, ktorý príde na kolibu ako osemdesiatročný, ale v sprievode svojich rodičov. Donedávna sa varil v sobotu guláš. Peniaze na guláš boli z brigád SZM, požiarnikov. Výborný vedel navariť Jozef Gežík. Keď skončil, pribrali sa variť Vlado Mikuláš a Dušan Štefanisko. Pani Šlauková o tom povedala: “Vladko sa so mnou dohodol, aby som ho kontrolovala, že dáva do kotlíka to, čo tam patrí. Preto sa Vladko vždy, keď chcel niečo hodiť do kotla, pozrel na mňa. Ja som len máličko prikývla. Nik nezbadal našu spoluprácu a guláš sa chlapcom vydaril na výbornú.” Poobede chystajú chlapi drevo na večernú vatru. Keď sa zmráka a hranica je pripravená, tradične povie pár slov Rechter – Jozef Šlauka. Donedávna boli príhovory na papieroch a ukázali mladým aj časť histórie Trsteného. Teraz, aby nemusel použiť okuliare, robí si len osnovu reči v hlave. Potom najstarší a najmladší účastník zapália vatru. Spev a dobrá nálada je sprievodcom noci. V nedeľu je výstup na Ráztoku. Ide, kto chce a vládze. Kto je prvýkrát na zraze dostane hobla. Vždy sa poľnými kvetmi, čučoriedkami a iným gratuluje ujovi Robovi Haluškovi, lebo má 17. augusta narodeniny.

V 2003 roku sa manželia Šlaukovci nasťahovali do drevenice nad križovatkou. Kronikár musel obdivovať prednú izbu, ktorá je zariadená tak ako bývalo zvykom kedysi pôvodným nábytkom. Drevené vyrezávaním ozdobené skrine, dve postele i truhla, Obrázky na stenách i kríž medzi oknami. Drevená povala s hradami a tehlová vybielená pec. I v kuchyni je šparhét (pec na varenie). Domáca pani na nej varí (okrem iného) droby a v 60 ročnom kastróle vie zavariť 14 fliaš kompótu naraz. Drevenicu kúpil a omietol v roku 1926 strýko. Staval ju Brziak – Strcko, ktorý sa zajakával a bol crmománsky (tesársky) majster. Ľudovít Šlauka kúpil dom v roku 1950. Jozef chcel na mieste rodného domu postaviť Okál. Už mal vybavenú žiadosť v cene 300 000. Kčs. Po nežnej revolúcii však cena stúpila za rok na dvojnásobok a o pol roka bola 1 200 000. Kčs. Ostalo iba prebudovať túto drevenicu. Zadná izba je na mieste bývalej maštale. Z balkóna vidieť na bobroveckú vežu, Chočské vrchy, Choč, Strahrad, Havránok i Maliné Brdo.

Zapísal 22. júla 2005 Jozef Mydliar